

Replik om betygshetsen hos juris studerande

Claes Martinson och Folke Grauers har i SvJT 1994 s. 313 f. framfört synpunkter på den, som de uttrycker, betygshets som anses råda bland de juris studerande. Den utlösande faktorn härvidlag beskrivs vara den meritvärdering som sker vid anställning av notarier vid underrätterna. Med anledning härav vill jag ge min syn på tillvägagångssättet vid anställning av notarier.

Systemet att tillsätta notarier centralt infördes år 1972 och Notarie-nämnden tillskapades samma år för ändamålet. Den 1 juli 1990 övertog Domstolsverket (DV) Notarie-nämndens uppgifter och också av nämnden utarbetade meritvärderingsystem. Meritvärderingen bygger huvudsakligen på de betyg som sökandena har i de olika ämnena i juris kandidatexamen. Betygen omvandlas till poäng. Utöver betygen kan andra studier och praktiskt arbete ge meritvärde i form av poäng. Totalsumman av poängen ligger till grund för rangordningen av de sökande till notarietjänstgöring. Det är således huvudsakligen de teoretiska kunskaperna i juris kandidatexamen som utgör grund vid tillsättningen. Det skulle bli mycket resurskrävande att komplettera detta urvalssystem med mera förfinade metoder. Det har inte förekommit anledning att på allvar ifrågasätta metodens laglighet. Lämpligheten kan naturligtvis diskuteras med olika utgångspunkter.

Notarietjänstgöringen är en utbildningstjänstgöring och notarierna ingår i domstolarnas organisation som en resurs. DV har att tillgodose domstolarnas behov av notarier. Som tillsättande myndighet kontrollerar DV att sökandena uppfyllt de formella kraven för notarietjänstgöring. Vidare gör DV värderingen av de åberopade meriterna. För att antagningsförfarandet skall vara förutsebart har DV i en informationskrift — NOTARIE antagning och tjänstgöring — angivit hur meriterna värderas i form av poäng.

De sökande kan således avgöra om de har tillräckliga poäng för att kunna bli notarie. De sökande har liksom i andra fall vid anställning i staten en besvär rätt.

DV har — såsom alla myndigheter — krav på sig att verksamheten skall bedrivas på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt och samtidigt vara rättssäkert. Anställningen av notarier sköts av knappt två årsarbetskrafter på DV. Under år 1993 anställdes 474 notarier och antalet ansökningar per månad varierade mellan 325 och 497. Det stora antalet ansökningar medför att en viss schablonisering av meriterna blir ofrånkomlig. Ansökningsförfarandet är i tiden komprimerat. Tiden från sista ansökningsdagen till tillträdesdagen är cirka sju — åtta veckor. Anledningen härtill är att de sökande inte skall behöva vänta alltför lång tid efter examen för att kunna påbörja sin utbildningstjänstgöring. Eftersom notarierna utgör en resurs för domstolarna, är de sistnämndas behov och den ekonomiska ramen styrande för antalet notarier vid domstolarna. Under senare år har antalet utbildningsplatser på juristlinjen på universiteten och högskolorna ökat. De har i kombination med den svaga arbetsmarknaden medfört att antalet sökande till notarietjänstgöring kraftigt har ökat. Antagningspoängen har till följd härav stigit. Läget på arbetsmarknaden har också inneburit att arbetsgivaren har höjt kompe-

tenskraven och numera ofta kräver att den som skall komma i fråga för juristarbeten är notariemeriterad.

DV har hos ett antal domstolschefer inhämtat synpunkter på Martinsons och Grauers resonemang.

Domstolscheferna anser att nuvarande antagningsförfarande fungerar väl för domstolarnas behov. Notarierna som anställs håller god klass. En viss variation finns men den är fullt acceptabel. Systemet uppfattas som rättvist. Ibland förekommer det att notarier inte håller det mått som domstolarna uppställt på dem men de är inte fler än vad som förekommer i andra anställningsförfaranden. Notarietjänstgöringen är en utbildningstjänstgöring och en prövning, vilket i sig innebär att alla inte blir godkända. Att införa de ändringar i anställningsförfarandet som artikelförfattarna föreslår, skulle med all sannolikhet kräva ökade resurser. De skäl som anförts för ändringar i urvals förfarandet är enligt vår mening inte tillräckliga för att motivera kostnadsökningen.

Så länge som det finns färre notarieplatser än vad som efterfrågas kommer de juridikstudierande att göra sitt bästa för att erhålla sådana platser. Studiearbetets villkor medför från tid till annan olika grader av ansträngning och stress. Om därtill läggs konkurrenssituationen inför en ovisst men möjlig utbildningsplats som notarie, kan antagligen den sammanlagda effekten te sig obehaglig. Men de negativa verkningarna härav bör man inte överdriva. Det handlar här i allmänhet om unga friska människor med goda utvecklingsmöjligheter i ett huvudsakligen välordnat samhälle. Ett målvetet arbete för att nå goda examensbetyg är erfarenhetsmässigt övning i just den färdighet som arbetslivet sedermera kommer att efterfråga. Även om stress i sig naturligtvis aldrig är nyttig eller eftersträvansvärd går det inte att komma ifrån att stress är något som varje yrkesverksam jurist från tid till annan får uppleva i rikt mått. Det kanske rentav är nyttigt att redan under studietiden lära sig att hantera sådana stressituationer som yrkeslivet senare kan komma att medföra.

Bertil Hübinette